

**RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK**

**XIIe KAMER**

**A R R E S T**

**nr. 220.246 van 10 juli 2012  
in de zaak A. 194.426/XII-6008**

In zake: XXXX  
bijgestaan en vertegenwoordigd door  
advocaat Steven Gibens  
kantoor houdend te 2060 Antwerpen  
Nachtegaalstraat 47  
bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen:

het GEMEENSCHAPSONDERWIJS  
bijgestaan en vertegenwoordigd door  
advocaat Riet Rombaut  
kantoor houdend te 2540 Hove  
Lintsesteenweg 740  
bij wie woonplaats wordt gekozen

---

*I. Voorwerp van het beroep*

1. Het beroep, ingesteld op 28 oktober 2009, strekt tot de nietigverklaring van het besluit van de Raad van het Gemeenschapsonderwijs van 11 september 2009 met betrekking tot het dragen van levensbeschouwelijke kentekens.

*II. Verloop van de rechtspleging*

2. Bij arrest nr. 217.017 van 23 december 2011 is de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing verworpen.

De verzoekende partij heeft een verzoekschrift tot voortzetting van de rechtspleging ingediend.

De verwerende partij heeft een memorie van antwoord ingediend en de verzoekende partij heeft een memorie van wederantwoord ingediend.

Eerste auditeur Diane Mareen heeft een verslag opgesteld, op grond van artikel 93 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Met toepassing van artikel 90, § 1, vierde lid van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, is de zaak verwezen naar een kamer met drie leden.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 19 juni 2012.

Staatsraad Geert Van Haegendoren heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Steven Gibens, die verschijnt voor de verzoekende partij en advocaat Riet Rombaut, die verschijnt voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Eerste auditeur Diane Mareen heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

### *III. Toepassing van de kortedebattenprocedure*

#### *Exceptie*

3. Volgens het auditoraatsverslag moet verzoekster ambtshalve zonder actueel belang worden verklaard, het beroep betreft “een beslissing die te haren opzichte geen uitvoering heeft”.

4. Volgens verzoekster heeft de bestreden beslissing een algemene draagwijdte en is ze wel degelijk aan de onderwijsinstellingen opgelegd. De beslissing die de Raad van het Gemeenschapsonderwijs trof op 3 februari 2012 bevestigt dat het verbod van kracht blijft.

### *Beoordeling*

5. De Raad van State erkent dat hij in een andere zaak in een eerder schorsingsarrest, nr. 202.039 van 18 maart 2010, overwoog dat de strekking van de bestreden beslissing een verordenend karakter leek te hebben en *prima facie* voldoende duidelijk, kenbaar en zeker was zodat, zelfs al dient ze formeel nog “omgezet” te worden in schoolreglementen, de leerling die erdoor geraakt dreigt te worden, niet hoefde te wachten op die onafwendbare concretiserende schoolreglementen om reeds de algemene beslissing van de Raad van het Gemeenschapsonderwijs te mogen aanvechten. Hieraan was niet vreemd dat in de bestreden beslissing te lezen was, eensdeels, dat “de scholen, instellingen en centra waar momenteel het dragen van levensbeschouwelijke kentekens toegelaten is, de tijd [krijgen] om zich hiermee in orde te stellen” maar ook, anderdeels, “dat in de onderwijsinstellingen die dergelijk verbod niet voor 1 september 2009 hebben aangekondigd het verbod ingaat op 31 augustus 2010”.

6. Thans, bij het onderzoek ten gronde evenwel, moet worden opgemerkt dat verwerende partij zowel in de procedure voor het Grondwettelijk Hof, die heeft geleid tot het arrest nr. 40/2011 van 15 maart 2011 als in andere procedures voor de Raad, bijvoorbeeld die welke heeft geleid tot het arrest nr. 215.009 van 8 september 2011, herhaalde dat het in de beslissing van 11 september 2009 vervatte verbod, om afdwingbaar te zijn, moet worden omgezet in reglementen van de betrokken gemeenschapsscholen. In de laatstgenoemde procedure, verduidelijkte het Gemeenschapsonderwijs daarenboven dat die reglementen ten vroegste op 1 september 2012 in werking zullen treden. Uit niets blijkt, noch beweert verzoekster zelfs maar, dat de passus die verwees naar het ingaan van het verbod op 31 augustus 2010 voor haar -of anderen- enig gevolg heeft gekregen.

In de memorie van antwoord wijst verwerende partij erop dat de Raad van het Gemeenschapsonderwijs op 3 februari 2012 voorts heeft genotuleerd met betrekking tot de “impact op het schooljaar 2012-2013 e.v.”, dat in instellingen waar nog geen verbod werd ingesteld na de opheffing van de eerder bevolen schorsing van de bestreden beslissing van 11 september 2009, “de bepalingen van het schoolreglement van toepassing [blijven]”. Aan de afgevaardigd bestuurder is voorts de opdracht gegeven “een implementatieplan” uit te werken.

Daarenboven betrof het in de reeds genoemde zaken een leerling, en is verzoekster leerkracht in het Gemeenschapsonderwijs, voor wie de implementatie en de afdwingbaarheid van het verbod op vlak van procedure en regelgeving anders verschijnt, zoals reeds is uiteengezet in het schorsingsarrest nr. 217.017.

7. Deze gegevens brengen de Raad ertoe, bij nadere overweging, zijn oordeel over het aanvechtbaar karakter van het bestreden besluit bij te stellen.

De Raad oordeelt bij nadere beschouwing dat, bekeken vanuit het oogpunt van verzoekster, het bestreden besluit niet onmiddellijk griefhoudend is en verzoekster geen rechtstreeks nadeel berokkent, maar slechts is op te vatten als een interne, voorbereidende instructie die het Gemeenschapsonderwijs nog te gelegener tijd -en zoals verwerende partij onderstreept: volgens de voorgeschreven procedures- dient te implementeren. Voor zover de mogelijke onmiddellijke inwerkingtreding op 31 augustus 2010 al in de tekst van het besluit besloten zou zijn geweest, stelt de Raad van State vast dat die passus minstens impliciet is opgeheven door verwerende partij als gevolg van de rechtsgedingen, gevoerd voor de Raad van State en daaropvolgende beslissingen van verwerende partij.

Verzoekster zal de gelegenheid hebben om de regeling die bij wijze van “omzetting” in voorkomend geval op haar van toepassing zal worden, in rechte te bestrijden indien zij van die regeling ook meent, zoals zij het ook met betrekking tot de thans bestreden beslissing uiteenzet in het voorliggend verzoekschrift, dat ze een aspect van haar rechtspositie regelt en bijaldien slechts volgens

welbepaalde vormen tot stand kan komen of dat ze ingaat tegen hogere rechts-normen.

Dit arrest loopt bijgevolg geenszins vooruit op een beoordeling van de door verzoekster aangevoerde schending van het legaliteitsbeginsel of, meer concreet, de vraag waar in de hiërarchie der normen ten aanzien van het onderwijspersoneel het bedoelde verbod een plaats heeft. De Raad merkt in dat verband ook op dat het Grondwettelijk Hof in zijn arrest nr. 40/2011 uitdrukkelijk “zijn onderzoek van de gestelde prejudiciële vraag [beperkt] tot de situatie waarin het desbetreffende verbod geldt voor leerlingen” (nr. B.4).

8. Ter terechtzitting bevestigt verzoekster dat zij in haar school fungeert met hoofddoek, zodat er momenteel op haar geen verbod van toepassing is. Dat verzoekster tot heden door haar werkgever nog niet is verontrust wegens het dragen van zichtbare religieuze of levensbeschouwelijke kentekens, illustreert het voorgaande ten overvloede.

9. Uit wat voorafgaat volgt dat het beroep niet ontvankelijk is.

#### *IV. Anonimisering*

10. Met toepassing van artikel 2 van het koninklijk besluit van 7 juli 1997 betreffende de publicatie van de arresten en de beschikkingen van niet-toelaatbaarheid van de Raad van State vraagt de verzoekende partij dat bij de publicatie van het arrest haar identiteit niet wordt opgenomen.

Dit verzoek wordt ingewilligd.

### **BESLISSING**

#### **1. De Raad van State verwerpt het beroep.**

**2. De verzoekende partij wordt verwezen in de kosten van de vordering tot schorsing en het beroep tot nietigverklaring, begroot op 350 euro.**

**3. Bij de publicatie van dit arrest door de Raad van State wordt de identiteit van de verzoekende partij niet bekendgemaakt.**

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van 10 juli 2012, door de Raad van State, XIIe kamer, samengesteld uit:

|                        |                  |
|------------------------|------------------|
| Dierk Verbiest,        | kamervoorzitter, |
| Johan Lust,            | staatsraad,      |
| Geert Van Haegendoren, | staatsraad,      |
| bijgestaan door        |                  |
| Silja Doms,            | griffier.        |

**De griffier**

**De voorzitter**

**Silja Doms**

**Dierk Verbiest**